rijksuniversiteit groningen / universiteitsmuseum

Jaarverslag 2022

Een bezoekersrecord: Voor het eerst meer dan 20.000 bezoekers in het museum

In januari was het museum deels gesloten vanwege de coronamaatregelen, maar na heropening op 26 januari stegen de bezoekersaantallen hard. Bezoekers kwamen in grote getale om de tentoonstellingen en collecties van het Universiteitsmuseum te bewonderen.

Het jaar stond grotendeels in het teken van de interactieve tentoonstelling TIME WILL TELL over de beleving van tijd. In de tentoonstelling helpt de bezoeker mee aan echt wetenschappelijk onderzoek door zijn eigen interne klok te ontdekken. Dat de tentoonstelling populair was, bleek wel uit de hoge bezoekersaantallen. Scholen brachten een bezoek aan de expositie.

In 2022 organiseerden we een aantal grote evenementen. Het Universiteitsmuseum was onderdeel van de Groninger Museumnacht, Zpannend Zernike en Keti Koti. Tijdens Keti Koti openden de tentoonstellingen die behoorden bij Bitterzoet Erfgoed, een culturele manifestatie, georganiseerd door de gemeente, over het slavernijverleden van Groningen.

Al deze evenementen, tentoonstellingen en educatieve programma's stuwden het bezoekersaantal tot recordhoogte. Het museum verwelkomde op 30 december op feestelijke wijze de 20.000ste bezoeker en sloot het jaar af met 20.292 bezoekers. Een aantal dat 25% hoger lag dan het laatste jaar voor de coronapandemie (2019). Een mijlpaal voor het museum.

Bezoekersaantallen

2021	8007
2022	20.292

universiteitsmuseum groningen

Tentoonstellingen

2022 was een druk tentoonstellingsjaar. Na een korte proefperiode om feedback van bezoekers te verzamelen, opende de tentoonstelling TIME WILL TELL officieel in april. Bij deze tentoonstelling werden data verzameld voor het onderzoek van de vakgroep experimentele psychologie van professor Hedderik van Rijn. Bezoekers doen zeven verschillende experimenten om meer te leren over de eigen beleving van tijd. Daarnaast worden diverse andere gegevens verzameld om te kijken welke verbanden er mogelijk zijn tussen leeftijd en de tijdsbeleving. In 2022 hebben 17.000 bezoekers bijgedragen aan het onderzoek.

In juli openden twee deeltentoonstellingen in het kader van de culturele manifestatie Bitterzoet Erfgoed. Bij Bitterzoet Erfgoed staan diverse musea, erfgoedinstellingen en culturele organisaties stil bij het slavernijverleden van Groningen en de doorwerking ervan in het heden. In het Universiteitsmuseum was de tentoonstelling Animal Tales te zien, waarin voorwerpen verzameld door hoogleraar Theo van Baaren centraal stonden. Het thema van deze tentoonstelling was de plek van de Van Baaren collectie in de koloniale geschiedenis van Nederland. De tweede tentoonstelling, Petrus Camper Onderzocht, was een uitbreiding van de Anatomiekamer. In deze tentoonstelling staat het onderzoek van Camper centraal, waarin hij zich uitsprak tegen witte overheersing en slavernij. Deze tentoonstelling is in de Anatomiekamer blijven staan na afloop van Bitterzoet Erfgoed in september 2022. Daarnaast opende de tentoonstelling Welcome to Indonesia, samengesteld door studenten van de opleiding kunstgeschiedenis. Persoonlijke verhalen en herinneringen namen bezoekers mee naar de grote verscheidenheid aan culturen in het gebied.

Naast de tentoonstellingen in het Universiteitsmuseum, was er ook een tentoonstelling 225 jaar AZG in de carrousel van het UMCG te bewonderen. Studium Generale exposeerde posters ter ere van hun 75-jarig bestaan in de etalage van het Universiteitsmuseum in de Oude Kijk in 't Jatstraat.

Publicaties

Sinds de oprichting van de Groningse universiteit in 1614 is de verzameling academisch erfgoed van het museum enorm gegroeid met een enorme diversiteit aan objecten. Om deze bijzondere collectie uit te lichten heeft conservator en interim-directeur Franck Smit het boek ‘Panorama van de wetenschap’ samengesteld. In dit boek komen vrijwel alle wetenschapsgebieden van de Rijksuniversiteit Groningen aan bod. Een deel van de objecten is opgenomen in de vaste tentoonstelling Masterminds. Om nog meer objecten te tonen, is ook het podium van deze tentoonstelling ingericht met objecten uit het boek. Het boek is te koop in de museumshop en de tentoonstelling is te zien op de bovenzaal van het Universiteitsmuseum.

Collectiebeheerder Jan Waling Huisman had daarnaast een publicatie in de reeks wetenschapshistorische uitgaven "Scientific Instruments and Collections", met als title ‘Using Original Instruments from a Museum Collection in Demonstrations’.

Activiteiten en evenementen

Het museum organiseerde vele activiteiten en evenementen. De focus lag hierbij op het aantrekken van (internationale) studenten en kinderen. Zo organiseerde het museum in maart een evenement in samenwerking met ESN, zodat internationale studenten kennis konden maken met het museum en daarnaast nieuwe contacten konden opdoen. In april stond vervolgens de officiële opening van de tentoonstelling van TIME WILL TELL op het programma.

Op vrijdag 6 mei werd in Franeker het landelijke wetenschapsfestival voor families Expeditie NEXT georganiseerd. In samenwerking met de Nationale Wetenschapsagenda (NWA) van het NWO gingen kinderen op expeditie door de binnenstad van Franeker aan de hand van spellen, proefjes en activiteiten. Het Universiteitsmuseum was ook aanwezig met ‘Het Rad des Tijds’ waarin kinderen in het reuzenrad vragen over tijd moesten beantwoorden én na afloop moesten inschatten hoe lang ze in het reuzenrad hadden gezeten. In totaal stapten 540 kinderen in ons reuzenrad.

Op 1 juli, tijdens de viering van Keti Koti, werden diverse tentoonstellingen van Bitterzoet Erfgoed geopend. In het museum was een programma met spoken word en muziek van de artiesten van Noordstaat. Ook werden speciale Indonesische lekkernijen geserveerd. Begin september deed het museum onder het thema Alice in Wonderland mee aan de Groninger Museumnacht. Dit was met afstand de best bezochte dag van het jaar, aangezien de Groninger Museumnacht ook nog samenviel met Open Monumentendag. Tijdens Open Monumentendag is het museum gratis toegankelijk voor iedereen.

Het najaar stond grotendeels in het teken van activiteiten voor kinderen. Wij vinden het belangrijk dat wetenschap toegankelijk wordt gemaakt voor kinderen en dat zij op een vroege leeftijd hier al mee in aanraking komen. Tijdens de Oktober Kindermaand werd er voor het eerst de Ruimtevaartdag georganiseerd in Groningen met verschillende andere organisaties, zoals SRON en DOT. In het museum werd de eerste Astronomische Nederlandse Satelliet (ANS) onthuld, te zien op de bovenzaal van het museum. Daarnaast konden kinderen hun eigen satelliet, sterrenbeeld of zonnestelsel ontwerpen. In oktober was er verder een speciaal natuurspreekuur over archeologie, een herfstknutselmiddag en deed het museum wederom mee aan Zpannend Zernike. Het programma op Zpannend Zernike was verdeeld: families konden meedoen aan de vele activiteiten, zoals het bestuderen van botten met een archeoloog en onzichtbaar schrijven, in het Universiteitsmuseum.

Vanaf eind 2022 organiseren we activiteiten en workshops voor kinderen om meer in te zetten op families. In het lab in het museum konden de kinderen dan bijvoorbeeld experimenten doen of slijm en tandpasta maken. Doordat ouders deze activiteit betaalden via hun entreebewijs, werden de gezinnen hiermee ook aangemoedigd om de tentoonstellingen te bezoeken. Het plan is om deze aanpak ook door te zetten in 2023.

Bezoekers

Nooit eerder kwamen er zoveel bezoekers naar het Universiteitsmuseum als in 2022. Uiteindelijk brachten 20,292 mensen een bezoek aan het museum (fig. 1). Een aantal dat 3 x zo hoog lag als in het coronajaar 2021, en zelfs 25% hoger lag dan het laatste jaar voor de coronapandemie. De inzet op (internationale) studenten en gezinnen wierp zijn vruchten af.
Dit jaar kregen diverse groepen een rondleiding door het depot om verschillende collecties in detail te bekijken. Zo hielden verschillende onderzoekers zich vanuit het museale dekolonisatieproject Pressing Matter bezig met de etnologische en anatomische collecties.

Mede dankzij diverse evenementen en activiteiten werden op vele dagen hoge bezoekersaantallen gerealiseerd. In de kerstvakantie kwamen op de meeste dagen ruim meer dan 100 bezoekers, op een enkele dag zelfs 200. De dag van de Museumnacht in september, in combinatie met Open Monumentendag, leverde de meeste bezoekers: 1802. Ook in de andere maanden is goed te zien dat het organiseren van evenementen en activiteiten een aanzienlijk deel van de museumbezoekers levert (fig. 2). In de zomermaanden komen de meeste bezoekers zonder een evenement of programma, waarbij toeristen een belangrijk aandeel leveren.

Educatieve programma's zijn daarnaast ook een belangrijke bezoekersgroep voor het museum. 1 op de 10 bezoekers komt voor een educatieprogramma (fig. 3). Het Universiteitsmuseum wordt ook goed bezocht door studenten. 3 op de 10 bezoekers is student (fig. 4). Het aandeel scholieren (+4%) en kinderen (+3%) is gegroeid vergeleken met 2021, waarmee deze groep ongeveer even groot is als het aandeel studenten.

Grafiek 1: Bezoekersaantallen per jaar
*** In 2014 waren er meer bezoekers dan in 2022, aangezien toen ook bezoekers van de lustrumtentoonstelling in de A-kerk werden meegeteld. Sinds enkele jaren is besloten om alleen de bezoekers mee te tellen die in het museum of het depot komen. Bezoekers aan de tentoonstelling in het UMCG worden derhalve ook niet meegeteld.**

Educatie

Tien procent van de museumbezoekers kwam vanwege een educatief programma. Het ontwikkelen en verzorgen van onderwijs is daarom een belangrijke taak van het museum. Erfgoededucatie en de reflectie daarover zorgt voor verbinding tussen onderzoek, onderwijs en maatschappij. Bij het onderwijs zet het museum daarom ook in op een leven lang leren, waarbij vaak wordt gewerkt volgens de principes van object-based learning.

In het museum zijn programma's te vinden voor vele doelgroepen. De jongste kinderen maken door middel van kinderfeestjes, waarin ze proefjes doen, al kennis met wetenschap. Bij het basisonderwijs speelt ontdekkend leren een belangrijke rol, bijvoorbeeld met het educatieve programma over zintuigen en het menselijk lichaam. De anatomische collectie wordt hierbij gebruikt. In 2022 is er voor het basisonderwijs een speciaal programma ontwikkeld bij de tentoonstelling TIME WILL TELL.

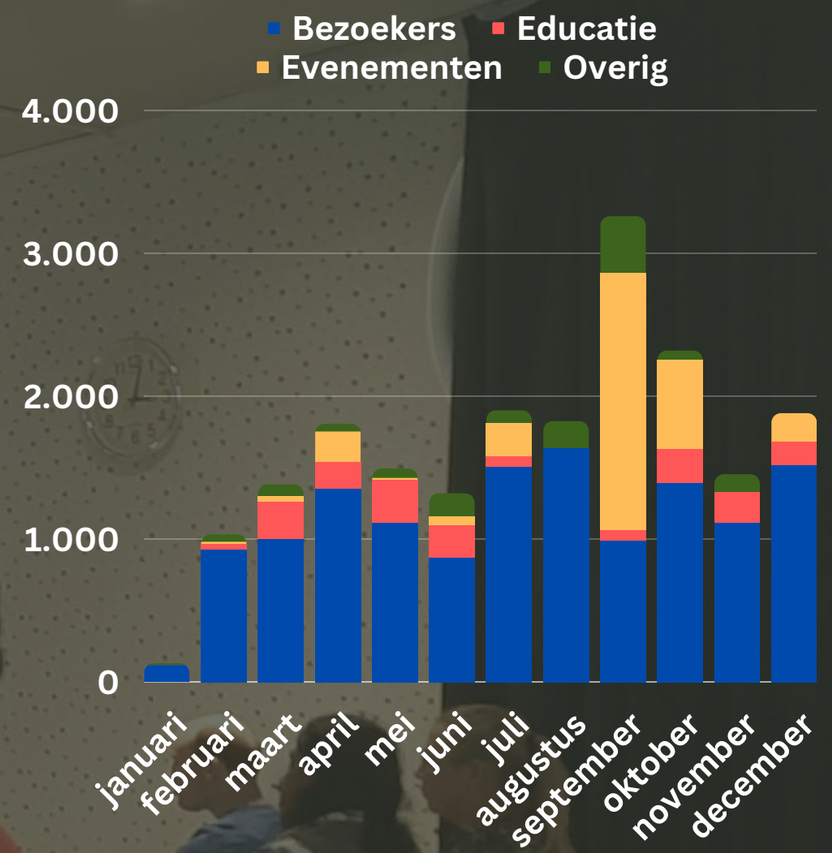

Grafiek 2: Bezoekersaantallen per maand
*** In de groep overig vallen rondleidingen, kinderfeestjes en andere redenen voor een museumbezoek.**

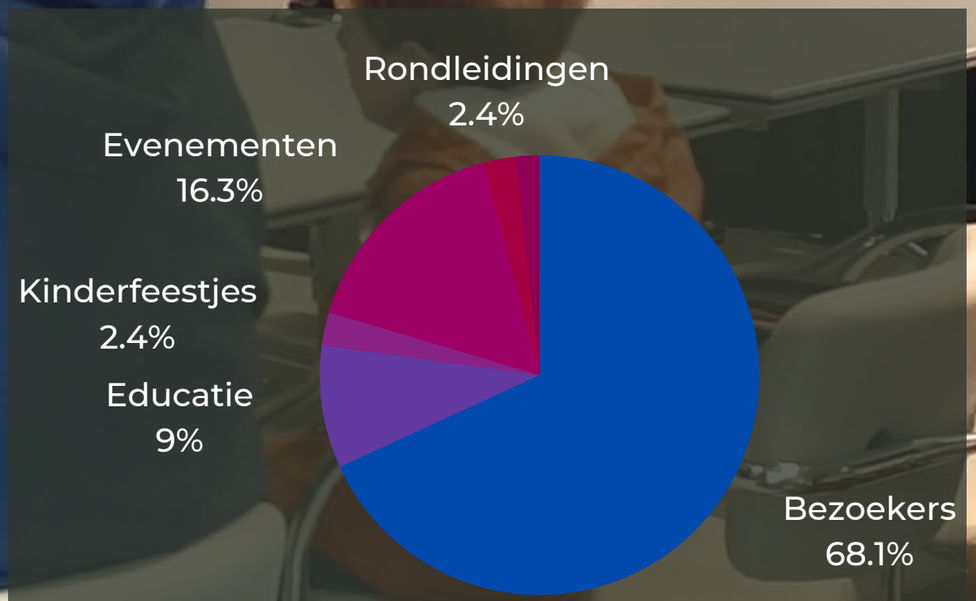

Grafiek 3: Bezoek naar reden komst

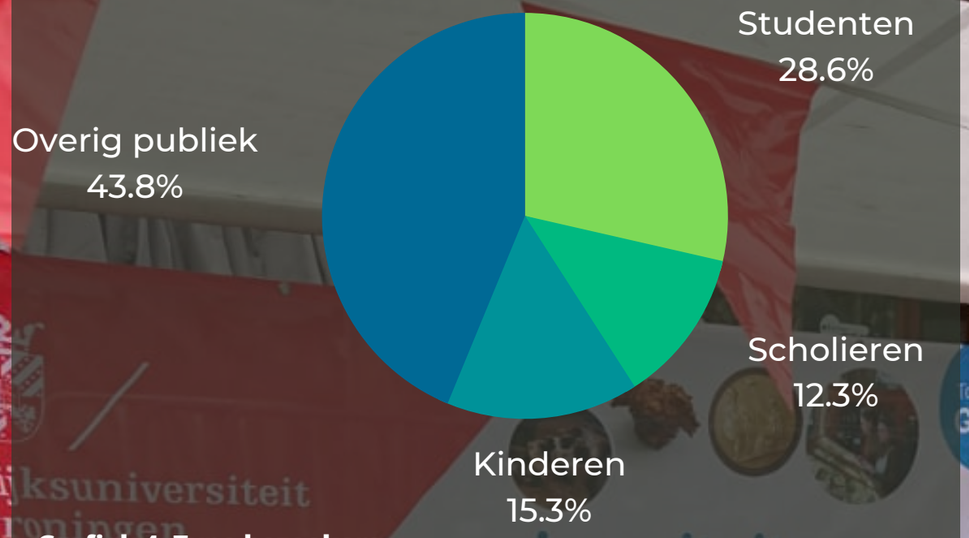

Grafiek 4: Type bezoekers
*** De data is gebaseerd op de kaartverkoop aan de kassa. In de groep overig publiek zitten onder andere Museumkaarthouders, Volwassenen en andere ticketsoorten.**

Jeugd

In 2022 is meer ingezet op het bereiken van gezinnen, bijvoorbeeld door een samenwerking met Kidsproof. Bij de tentoonstellingen is er altijd een speurtocht aanwezig, zodat de kinderen op hun eigen manier het museum kunnen ervaren. Daarnaast was er een speciale knutselhoek ingericht. Bovendien worden er in alle schoolvakanties activiteiten georganiseerd en is het museum dan ook op maandagen geopend om deze doelgroepen te bereiken. De permanent verruimde openingstijden bleken, na een succesvolle pilot in juli en augustus, extra bezoekers op te leveren in de schoolvakanties.

Interactie

Interactiviteit is een belangrijk aspect binnen de wetenschapscommunicatie, en dus ook binnen het museum. De tentoonstelling TIME WILL TELL is een goed voorbeeld om dit uit te dragen, aangezien de bezoekers zelf de proefpersonen zijn en dus de data verzamelen voor onderzoek aan de RUG, door de vakgroep experimentele psychologie. Ook bij de vaste tentoonstelling is dit concept nog verder doorgevoerd, door speciale interactieve elementen toe te voegen, zoals een zenuwspiraal of puzzels.

Ook op het digitale vlak is er in 2022 ingezet op uitbreidingen. Zo worden er een audiotour en een digitale stadswandeling onder begeleiding van een podcast ontwikkeld, zodat bezoekers op verschillende lagen extra informatie kunnen krijgen over de objecten en de verhalen daarachter. Met 3D-modellen kunnen bezoekers diverse objecten in detail bekijken.

Bruikleenverkeer

In 2022 vonden verschillende externe bruiklenen plaats, waaronder een deel zelfs internationaal. De ‘Spierman’, een anatomisch onderwijsmodel van een man vervaardigd door Fa. Auzoux, ging naar de succesvolle tentoonstelling Phallus. Norm en vorm. in het Universiteitsmuseum van Gent. Vijf baarmoedermodellen, die ook vervaardigd zijn door Fa. Auzoux, waren te zien op de wereldberoemde Biënnale van Venetië. Een zogenaamde ‘stoflong’ of ‘mijnwerkerslong’ ging op bruikleen naar het Industriemuseum in Gent, waar tot september 2023 BURN. Van brandgevaar tot burn-out te zien is. Dichterbij bleef het hoogleraarportret van Cornelis Star Numan. Dit portret dat is gemaakt door Jan Ensing, ging naar de tentoonstelling Slavernij. En de Groningers? van het museum aan de A in Groningen. Ook werden 24 radioactieve stenen in een permanente opstelling geplaatst in het isotopenlaboratorium in de Linnaeusborg op de Zernike Campus.

Museumshop

Ook in de museumshop zijn er verschillende toevoegingen gedaan om de collectie van het Universiteitsmuseum en wetenschap nog beter onder het voetlicht te krijgen. Er is geïnvesteerd in nieuwe ansichtkaarten met daarop voorwerpen uit de museale collectie. Ook zijn er nieuwe wetenschapsitems voor kinderen toegevoegd. Het doel hiervan is dat kinderen al op jonge leeftijd enthousiast worden gemaakt voor de wetenschap. Dit kunnen bijvoorbeeld bijzondere puzzels zijn of andere items die de nieuwsgierigheid en onderzoekend leren stimuleren.

Het museum heeft ook meegewerkt aan het spel GRUNN, waarin de geschiedenis van Groningen onder de aandacht wordt gebracht. Het spel is ontworpen door Robert Brouwer en Arjan van Houwelingen. Bij het spel zitten speciale scenariokaarten die verzameld kunnen worden bij de deelnemende musea. Spelers worden op die manier aangemoedigd om een bezoek te brengen aan de musea in Groningen.

Communicatie

Bezoekers worden via diverse social media-accounts op de hoogte gehouden van de activiteiten en tentoonstellingen van het museum. Op alle accounts is er sprake van groei.

Medewerkers

In september 2022 nam het Universiteitsmuseum afscheid van (interim) directeur Arjen Dijkstra. Hij is in oktober 2022 begonnen als directeur van Tresoar, literatuurmuseum, bibliotheek en archief Fryslân, in Leeuwarden. Dijkstra werd opgevolgd door interim-directeur Franck Smit.

Naast deze grote verandering hebben er ook andere personele wisselingen plaatsgevonden. Redmar Hein werd in 2022 publieksmedewerker. Sieger Vreeling werd dit jaar conservator van de verschillende museumcollecties.

Marketing

Om het museum verder te promoten is er in 2022 een algemeen promotiefilmpje voor het museum gemaakt. In het filmpje staan de doelgroepen (gezinnen, studenten), de interactiviteit en de collectie centraal. Daarnaast zijn er nieuwe foto's gemaakt van de tentoonstellingen, en is er een flyer ontworpen die kan worden gebruikt tijdens promotie-evenementen zoals de Keimarkt. Aan het einde van 2022 heeft er een klein marketingonderzoek plaatsgevonden, om te kijken welke middelen het meest effectief waren.

Volgers in 2022

2,449 (+2,0%)

1,638 (+13,0%)

1,502 (+12,2%)